

การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุค
ไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กรุงเทพมหานคร

The Study of Teachers' Opinions on The Teaching and Learning of Buddhism in The
Thailand 4.0 Buddhist Way Schools Under the Office of Primary Education
Area Bangkok

พระมหาศุชัยกรณ์ สิทธิเมธี (อาลากุล)

Phramaha Suchaikorn Sittimeteel (Arakul)

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhist Educational Administration, Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University

อำนวยการโดย อาจารย์ อำนวย เดชชัยศรี

Amnuay Dejchaisri

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Bansomdejchaopraya Rajabhat University

Email: manee.aria@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสนอแนะการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามโดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นครูโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 250 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิธีการทดสอบค่าเอฟ (F-test) และมีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ ส่งเสริมการปฏิบัติตามศีล 5 การมีวินัยในตัวของนักเรียน ใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” สร้างความศรัทธาเลื่อมใส และมีความเข้าใจในพระรัตนตรัย ในกฎแห่งกรรม และในหลักบาปบุญคุณโทษ 2) ด้านสื่อการเรียนรู้ ใช้สื่อภาพนิ่งช่วยสอนทำให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น มีเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจ ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยกระตุ้นให้นักเรียนมีทักษะ นิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญวิทยากรสอนนักเรียนสม่ำเสมอ จัดเป็นกิจกรรมสวดมนต์ ฟังเทศน์ ทำความสะอาดวัด ส่งเสริมอบรมผู้สอนเพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้สื่อการเรียนรู้ 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมและจัดกิจกรรมฝึกจิตภาวนาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ประกวดมรณาทชาตพุทธเข้าค่ายพุทธบุตรประจำปี จัดกิจกรรมหลักและกิจกรรมทางพุทธศาสนา พัฒนากระบวนการกิน อยู่ ดู ฟังเป็นในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมนักเรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญทางพุทธศาสนา ในวันสำคัญ วันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เป็นต้น 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ส่งเสริมกระตุ้นให้นักเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนและความประพฤติ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้สอนวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นำหลักภาวนา 4 มาบูรณาการเป็นขั้นตอนการวัดและ

ประเมินผล มีการประเมินผลกิจกรรมมารยาท กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ประเมินผลร่วมกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อติดตามการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียนและนำมาส่งเสริม แก้ไขปรับปรุง

คำสำคัญ : ความคิดเห็นของครู, การเรียนการสอน, วิชาพระพุทธศาสนา, ยุคไทยแลนด์ 4.0

Abstract

The purposes of this research were to suggest the teaching and learning of Buddhism in the Thai age 4. Buddhist school Under the Office of Primary Education Service Areas Bangkok. The research is a combination of quantitative and qualitative research. The instrument used in this research is a questionnaire with a sample of teachers of the Buddhist way of life school. Under the Office of Primary Education Service Areas Bangkok, 250 people and interviewed 5 experts / person analyzed by means of means Standard deviation, F-test method and One-way ANOVA were analyzed. The results showed that:

Propose guidelines for the teaching and learning of Buddhism in Thailand. 4.0 Buddhist school Under the Office of Primary Education Service Areas Bangkok Metropolis is 1) the learning process Promoting teaching and learning processes that are appropriate for students Convey learning experiences Promoting compliance with the 5 precepts, discipline in students Using the Threefold Principle, namely, precepts, concentration, and wisdom The learners have learned through the development of "living, watching, listening as" creating faith and understanding and understanding of the Triple Gem, the law of Karma and the principle of sin, merit and punishment. Use slide media to help teach and increase understanding in the lesson. There is content that is easy to understand. Use modern electronic media to encourage students to have skills. Inviting monks or inviting speakers to teach students regularly Organized as prayer, listening, sermon, temple cleaning Promote training for teachers to become proficient in the use of learning media. 3) Learning activities Promote and organize continuous meditation activities Buddhist etiquette contest for Buddhabuttra camp every year Organizing main activities and Buddhist activities Develop the process of living, listening, and listening in daily life Encourage students to participate in important Buddhist activities on important days, Makha Bucha Day, Visakha Bucha Day, Asanha Bucha Day, etc. 4) Learning Measurement and Evaluation encouraging students to use the evaluation results to improve teaching and behavior. For the purpose of learning Encourage teachers to measure and evaluate continuously. 4 Prayer principles are integrated into the measurement and evaluation process. There is an evaluation of etiquette, eating, and listening. It is an evaluation with the parents of the students to follow the learning and behavior of the students and to promote adjust.

Keywords: Teacher Opinions, Teaching and Learning, Buddhist Subjects, Thailand 4.0 Era

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ริเริ่มให้มีโรงเรียนวิถีพุทธภายใต้โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2545 โดยในปีการศึกษา 2546 สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานได้พัฒนาโรงเรียนรูปแบบใหม่ 5 ลักษณะ คือ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนในกำกับของรัฐ โรงเรียนสองภาษา โรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และโรงเรียนต้นแบบการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ดังนั้น โรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นโรงเรียนรูปแบบใหม่ 1 ใน 5 ลักษณะในสมัย นั้น ที่กำหนดให้มีขึ้นในโรงเรียนปกติ และได้เปิดรับสมัครโรงเรียนนำร่องเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่ง ในเบื้องต้นมีโรงเรียนสมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธรุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 89 โรงเรียน โรงเรียนวิถีพุทธดังกล่าวมีจุดเน้นอยู่ที่การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา เป็นการศึกษาพัฒนา 3 ด้านอย่างบูรณา การ คือ ด้านศีล จะพัฒนาพฤติกรรมให้ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่นตลอดจนสิ่งแวดล้อม ด้านสมาธิ จะพัฒนาให้ มีจิตใจที่เข้มแข็งและมีสุขภาพที่ดีที่มีความสงบสุข ด้านปัญญา เป็นการพัฒนาความรู้ที่เข้าใจและเท่าทันโลกและ ชีวิต ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ที่ได้รับการศึกษาพัฒนาสู่การมีชีวิตที่ดีงาม มีความสุขได้ อันเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิด สันติภาพในสังคม ถือเป็นการศึกษาแนวพุทธที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสังคมไทยอย่างยิ่ง เพราะวิถีไทยมี พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานและเป็นพื้นฐานของวิถีชีวิตและจิตใจ ประชากรไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 93.83 นับ ถือพระพุทธศาสนา (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559: 1-2)

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในอดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดทักษะในการคิด วิเคราะห์ ขาดความ กระตือรือร้นในการแสวงหา ความรู้และเน้นการสอนโดยการบอกและให้เด็กท่องจำเน้นวิชาความรู้มากกว่าการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและยังไม่สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ใกล้ตัวได้ขณะเดียวกันครูได้รับการพัฒนายัง ไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่องทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความซาบซึ้งพอที่จะนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้บังเกิด ประโยชน์ต่อการพัฒนา คุณธรรมและคุณภาพทางจิต จึงมักจะส่งผลออกมาว่าเยาวชนไทยขาดระเบียบวินัย ติดยาเสพติด ก่อการทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552: 1)

จากปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการ จัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันให้เกิดความน่าสนใจ นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถ กิน ดู อยู่ ฟังเป็นในยุคไทยแลนด์ 4.0 อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอแนะการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร” เป็น การวิจัยแบบผสม (Mixed Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้ วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 37 โรงเรียน จำนวน ครู 2,400 คน ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 250 คน และสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน อาจารย์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม 1) แบบสัมภาษณ์
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร 1) แบบสอบถาม และ 2) จากแบบสัมภาษณ์
4. การวิเคราะห์เชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) โดยการหาค่าของ t-test และ F-test (One-Way ANOVA) ใช้ทดสอบค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มากกว่าสองกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ 0.05 และและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

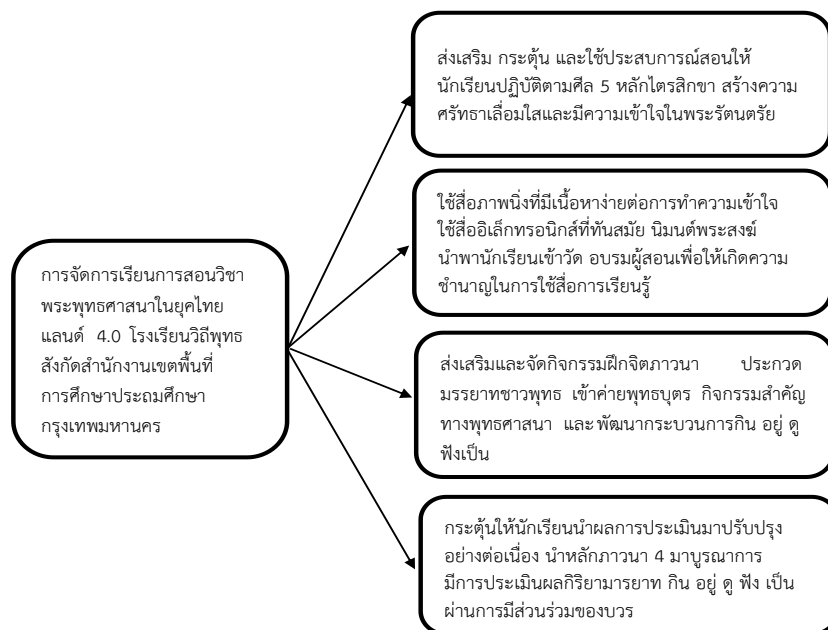
เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ ส่งเสริมการปฏิบัติตามศีล ๕ การมีวินัยในตนนักเรียน ใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” สร้างความศรัทธาเลื่อมใสและมีความเข้าใจในพระรัตนตรัย ในกฎแห่งกรรม และในหลักบาปบุญคุณโทษ 2) ด้านสื่อการเรียนรู้ ใช้สื่อภาพนิ่งช่วยสอนทำให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น มีเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจ ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยกระตุ้นให้นักเรียนมีทักษะ นิมนต์พระสงฆ์ หรือเชิญวิทยากรสอนนักเรียนสม่ำเสมอ จัดเป็นกิจกรรมสวดมนต์ ฟังเทศน์ ทำความสะอาดวัด ส่งเสริมอบรมผู้สอนเพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้สื่อการเรียนรู้ 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมและจัดกิจกรรมฝึกจิตภาวนาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ประกวดมรยาทชาวพุทธเข้าค่ายพุทธบุตรประจำปี จัดกิจกรรมหลักและกิจกรรมทางพุทธศาสนา พัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟังเป็นในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมนักเรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญทางพุทธศาสนาในวันสำคัญ วันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เป็นต้น 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ส่งเสริม กระตุ้นให้นักเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนและความประพฤติ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้สอนวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นำหลักภาวนา 4 มาบูรณาการเป็นขั้นตอนการวัดและประเมินผล มีการประเมินผลกิจกรรมมารยาท กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ประเมินผลร่วมกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อติดตามการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียนและนำมาส่งเสริม แก้ไขปรับปรุง

อภิปรายผลการวิจัย

เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ ส่งเสริมการปฏิบัติตามศีล ๕ การมีวินัยในตนนักเรียน ใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” สร้างความศรัทธาเลื่อมใสและมีความเข้าใจในพระรัตนตรัย ในกฎแห่งกรรม และในหลักบาปบุญคุณโทษ 2) ด้านสื่อการเรียนรู้ ใช้สื่อภาพนิ่งช่วยสอนทำให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนมาก

ชั้น มีเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจ ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยกระตุ้นให้นักเรียนมีทักษะ นิมนต์พระสงฆ์ หรือเชิญวิทยากรสอนนักเรียนสม่ำเสมอ จัดเป็นกิจกรรมสวดมนต์ ฟังเทศน์ ทำความสะอาดวัด ส่งเสริมอบรม ผู้สอนเพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้สื่อการเรียนรู้ 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมและจัดกิจกรรมฝึกจิต ภาวนาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ประกวดมรยาทชาวพุทธเข้าค่ายพุทธบุตรประจำปี จัดกิจกรรมหลัก และกิจกรรมทางพุทธศาสนา พัฒนาระบบการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็นในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมนักเรียนให้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมสำคัญทางพุทธศาสนาในวันสำคัญ วันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เป็นต้น 4) ด้านการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ ส่งเสริม กระตุ้นให้นักเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนและ ความประพฤติ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้สอนวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นำหลักภาวนา 4 มาบูรณาการเป็นขั้นตอนการวัดและประเมินผล มีการประเมินผลกิจกรรมมารยาท กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ประเมินผล ร่วมกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อติดตามการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียนและนำมาส่งเสริม แก้ไขปรับปรุง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ราตรี รัตโนสภ (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธมีความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานทุก ขั้นตอน โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นได้ดังนี้ ชั้นเตรียมการ ชั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการ ดำเนินการ และชั้นปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ๒๗ แนวทาง เช่น แนวทางการสนับสนุนส่งเสริมให้คณะครูและผู้เกี่ยวข้องไปศึกษาดูงาน โรงเรียนวิถิพุทธที่ประสบความสำเร็จ ควรมีการจัดประชุมวางแผนก่อนไปศึกษาดูงาน และภายหลังการศึกษา ดูงาน จัดให้มีการประชุมสรุปองค์ความรู้และนำไปใช้จริงอย่างเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และสอดคล้อง กับงานวิจัยของ ญัฐกิตติ์ ศรีสันต์ (2548) ได้ศึกษา “ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิ พุทธในภาคตะวันออก” ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนวิถิพุทธจะประสบความสำเร็จต้องพัฒนาที่ตัวบุคคล คือ ครูก่อน ครูต้องเป็นครูวิถิพุทธจริง ๆ หรือไม่ก็จะต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กันกับเด็กนักเรียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย
ที่มา : พระมหาศุชัยกรณ์ สิทธิเมธี (อาลากุล)

จากภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร” ได้แก่ ส่งเสริม กระตุ้น และใช้ประสบการณ์สอนให้นักเรียนปฏิบัติตามศีล 5 หลักไตรสิกขา สร้างความศรัทธาเลื่อมใสและมีความเข้าใจในพระรัตนตรัย ใช้สื่อภาพนิ่งที่มีเนื้อหายุ่งต่อการทำความเข้าใจ ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัย นิมนต์พระสงฆ์ นำพานักเรียนเข้าวัด อบรมผู้สอนเพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้สื่อการเรียนรู้ ส่งเสริมและจัดกิจกรรมฝึกจิตภาวนา ประกวดมรยาทชาวพุทธ เข้าค่ายพุทธบุตร กิจกรรมสำคัญทางพุทธศาสนา และพัฒนากระบวนการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น กระตุ้นให้นักเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง นำหลักภาวนา 4 มาบูรณาการมีการประเมินผลกิจกรรมมรยาท กิน อยู่ ดู ฟัง เป็นผ่านการมีส่วนร่วมของบวร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยนักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้
- 1.2) หน่วยงานราชการ วัดและโรงเรียนควรมีส่วนร่วมในการใช้สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อให้นักเรียนสนใจมากยิ่งขึ้น
- 1.3) ผู้บริหารควรมีนโยบายและแผนการส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ทันสมัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1) ควรมีการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถิปุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
- 2.2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถิปุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

บรรณานุกรม

- ครูโรงเรียนประถมศึกษา. (16 ต.ค. 2562). **สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร**. แหล่งที่มา: <http://www.bangkok.go.th/>. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2562.
- ฉวีวรรณ ยะสุรินทร์. (2540). “การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้การสอนเรื่อง พระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉวีวรรณ ยะสุรินทร์. (2540). “การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้การสอนเรื่อง พระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4”. **ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). **80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. (นนทบุรี: พี บาลานซ์ดีไซด์แอนปรินต์ติ้ง).
- ณัฐกิตติ ศรีสันต์. (2548). “ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- พระกัณฑ์พัฒน์ สุภโท (เจริญจรสวาสน์). (2560). “การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราตรี รัตนโสภา. (2560). “การศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำราญ รัตนทิพยาภรณ์. (2537). “ความคิดเห็นและความคิดรวบยอดและเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ของครูในชนประถมศึกษาปีที่ 1-2 สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- สุพรรณิ มีภูเวียง. (2550). “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบ STAD กลุ่มสาระสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.